

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 4 ฉบับ กลุ่มประชากรประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา จำนวน 10 คน อนุกรรมการระดับกลุ่มวิชาจำนวน 62 คน และ ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 42 คนรวมทั้งสิ้น 122 คน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51-60 ปี วุฒิก่อนการศึกษายู่ในระดับปริญญาตรี และมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา และ คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชาของโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 41-50 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งประธาน มีระยะเวลา ในการดำรงตำแหน่งในโรงเรียนในช่วง 1-10

ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นชายและหญิงในจำนวนใกล้เคียงกัน มีอายุระหว่าง 41- 50 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากที่สุด มีอาชีพค้าขายและรับราชการ มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การเตรียมความพร้อม

การสร้างตระหนักรู้และพัฒนาความรู้ พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการสร้างความตระหนักรู้และพัฒนาความรู้ ให้แก่ บุคลากรในโรงเรียน และบุคคลในชุมชน โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประชุม ศึกษาดูงาน และชี้แจงในโอกาสต่างๆ ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น และหน่วยงานให้บริการทางการศึกษา โดย ให้ข้อมูลพื้นฐาน ประสานงานกับบุคลากร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ สนับสนุนงบประมาณ และการรับทราบ มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน ปัญหาที่พบในทุกโรงเรียนคือ บุคลากรไม่เข้าใจการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และโรงเรียนกับตัวแทนชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน รองลงมา คือ ระยะเวลาไม่เพียงพอ โรงเรียนมีภาระงานมาก บุคลากรเกิดความเครียด และบุคลากรขาดความตระหนัก โดยมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ขาดการประสานงานที่ดี อาคารสถานที่ไม่สะดวก และผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการแก้ไข พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการแก้ไข โดยจัดหาเอกสารเพิ่มเติม สมัครเป็นโรงเรียนเครือข่าย และชี้แจงในโอกาสต่างๆ แทนการประชุม มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ ประสานงานก่อนและหลังการประชุม เชิญผู้ปกครองเป็นกลุ่มย่อย ใช้กิจกรรมหน้าเสาธงแทนการประชุมนิเทศผู้ปกครอง และประสานงานกับประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลที่ปรากฏ พบว่า ทุกโรงเรียน ตัวแทนชุมชนมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น รองลงมาคือบุคลากรมีความเข้าใจการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามากขึ้น

ด้านการตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการ พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการ โดยแต่งตั้งและชี้แจงทิศทางนโยบาย ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในทุกโรงเรียน ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการรับทราบ โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหาในการแต่งตั้งเหตุผลเพราะโรงเรียนยังไม่ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ส่วนโรงเรียนจำนวน 2 โรง มีปัญหาเช่นเดียวกัน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งทางโรงเรียนดำเนินการแก้ไขโดยปฏิบัติตามภารกิจที่สามารถดำเนินการได้ ผลที่ปรากฏ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ระหว่างรอการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร โรงเรียนส่วนน้อยที่สามารถดำเนินงานได้แต่ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร

ด้านการจัดทำระบบสารสนเทศ พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการจัดทำระบบสารสนเทศ โดยวางแผนการเก็บข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูล มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ประมวลข้อมูล เรียงตามประเด็น และเสนอผลการรวบรวมข้อมูลต่อผู้เกี่ยวข้องทราบ ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศในทุกโรงเรียน คือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง โดยมีส่วนร่วมในลักษณะ ให้ข้อมูลพื้นฐาน และแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ซึ่งปัญหาที่พบในทุกโรงเรียน คือ การรวบรวมข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ รองลงมา คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลไม่เพียงพอ โรงเรียนและตัวแทนชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน อุปกรณ์ไม่มีคุณภาพ และนักเรียนมีอัตราการย้ายสูง แนวทางการแก้ไขปัญหา พบว่า ทุกโรงเรียนอยู่ในช่วงวางแผนรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลให้สมบูรณ์มากขึ้น มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ ตรวจสอบและติดตามข้อมูล และ ย้ายนักเรียนเข้าทะเบียนโรงเรียน ผล

ที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไข และมีส่วนน้อยที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือมากขึ้น

ด้านการจัดทำแผนการดำเนินงาน พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการจัดทำแผนการดำเนินงาน โดย จัดประชุม กำหนดเป้าหมายกำหนดแผนพัฒนางาน นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอความเห็นชอบ ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ข้อมูลพื้นฐาน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ให้ความเห็นชอบ และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านปัญหา พบว่า ปัญหาที่พบในทุกโรงเรียน คือ โรงเรียนและตัวแทนชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน รองลงมา คือ ตัวแทนชุมชนเข้าใจว่าเป็นภารกิจของโรงเรียน และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และ ตัวแทนชุมชนอยู่ห่างไกล ซึ่งแก้ไขปัญหาโดย โรงเรียนส่วนใหญ่ ประสานงานภายหลังการประชุม และประสานงานกับประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ประสานงานก่อนการประชุม และใช้การชักถาม ซึ่งผลที่ปรากฏ คือ การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ในทุกโรงเรียน

2. การดำเนินการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการ โดย วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน การบริหารจัดการโรงเรียน ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลบุคลากรในโรงเรียน และข้อมูลชุมชน ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในทุกโรงเรียน ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ผู้ปกครอง มีโรงเรียนส่วนน้อยที่สถาบันศาสนาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน และแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเนื่องจากโรงเรียนยังอยู่ระหว่างดำเนินการ โรงเรียนที่ดำเนินการมีปัญหาในด้าน ตัวแทนชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และปัญหาระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่เพียงพอซึ่งแก้ไขปัญหา โดย ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล และศึกษาข้อมูลเท่าที่สามารถดำเนินการได้ ผลที่ปรากฏ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ระหว่างดำเนินการ และโรงเรียนที่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จ

ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการโดยการประชุมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ พิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในทุกโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบ ปัญหาที่พบในทุกโรงเรียนคือ โรงเรียนและตัวแทนชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน รองลงมาคือ ตัวแทนชุมชนเข้าใจว่าเป็นภารกิจของโรงเรียน ซึ่งแก้ไขปัญหาโดย โรงเรียนส่วนใหญ่ประสานงานภายหลังการประชุม มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ใช้วิธีการประสานงานก่อนการประชุม และประสานงานกับประธาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลที่ปรากฏ พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ

ด้านการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ดำเนินการ และดำเนินการโดยการสำรวจรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สภาพความจำเป็น กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และวางแผนเพื่อพัฒนา นักเรียน และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ยังไม่ดำเนินการ เนื่องจากโรงเรียนอยู่ระหว่างวางแผนดำเนินการ โรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ผู้ปกครอง และ สถาบันทางศาสนามีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการรับทราบ มีส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน และแสดงความคิดเห็น ทุกโรงเรียนไม่มีปัญหาในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่บุคลากรให้ความร่วมมือ และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ทุกฝ่ายยอมรับข้อเสนอของผู้บริหาร และ อยู่ระหว่างวางแผนดำเนินงาน ผลที่ปรากฏ พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จ

ด้านการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ดำเนินการ เนื่องจากอยู่ในระหว่างการดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเทศบาลเมืองชลบุรี และมีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการ โดย ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาแนวการจัดหลักสูตรและเวลาเรียนในแต่ละช่วงชั้น ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่าตัวแทนชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร เหตุผลเพราะ ตัวแทนชุมชนไม่มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งทั้ง 2 โรงเรียน มีปัญหาด้านบุคลากรไม่เข้าใจการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจำนวน 1 โรงเรียนบุคลากรไม่เพียงพอ และระยะเวลาไม่เพียงพอ โรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียนดำเนินการแก้ไขโดยจัดทำเป็นกลุ่มสาระและศึกษาเอกสารประกอบ ผลที่ปรากฏ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการพบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ

ด้านการจัดทำสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีรายภาค พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากอยู่ในระหว่างการดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเทศบาลเมืองชลบุรี โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการโดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีรายภาค เพิ่มเติมผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสามารถความถนัดและความสนใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน วิเคราะห์สภาพปัญหาท้องถิ่น และวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และสถาบันศาสนา มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน โดยมีปัญหาด้าน ระยะ

เวลาไม่เพียงพอ และแก้ไขปัญหาโดยจัดทำหลักสูตร ทดลองปฏิบัติ และดำเนินการแก้ไขไปพร้อมกัน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ระหว่างดำเนินการ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการแล้วทั้ง 2 โรงเรียนประสบความสำเร็จ

ด้านการจัดทำคำอธิบายรายวิชา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการเนื่องจากอยู่ในระหว่างการดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเทศบาลเมืองชลบุรี มีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการโดย วิเคราะห์ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีรายภาค สาระการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีรายภาค เวลาและจำนวนหน่วยกิต และ เขียนคำอธิบายรายวิชา ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ตัวแทนชุมชนไม่มีส่วนร่วมเนื่องจากตัวแทนชุมชนไม่มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนอีก 1 โรงเรียน พบว่า องค์กรวิชาชีพ เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน จัดหาเอกสาร แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษา ปัญหาในการดำเนินงานทั้ง 2 โรงเรียน คือ บุคลากรไม่เข้าใจการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งแก้ไขปัญหาโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนที่ปรึกษาผู้รู้ ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการทั้ง 2 โรงเรียนประสบความสำเร็จ

ด้านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการเนื่องจากอยู่ในระหว่างการดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเทศบาลเมืองชลบุรี และโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการ โดยการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ แยกเป็นหัวข้อเรื่อง / หัวข้อย่อย นำมากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ บูรณาการหน่วยการเรียนรู้ ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ และกำหนดเวลาของหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการพบว่า ในโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ตัวแทนชุมชนไม่มีส่วนร่วม เหตุผลเพราะชุมชนไม่มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนอีก 1 โรงเรียน พบว่า ผู้ปกครองและองค์กรวิชาชีพ เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน จัดหาเอกสาร ทรัพยากรเนื้อหา และสนับสนุนงบประมาณ โดยโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนไม่มีปัญหาในการดำเนินการเนื่องจากบุคลากรมีความเข้าใจ ส่วนอีก 1 โรงเรียน มี ปัญหาเกี่ยวกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมเมืองไม่เอื้อต่อการร่วมมือกับทางโรงเรียน เนื้อหาไม่ครอบคลุมสภาพของชุมชน ซึ่งแก้ไขโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในงานทั้ง 6 งาน และชี้แจงทำความเข้าใจกับตัวแทนชุมชน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการทั้ง 2 โรงเรียนประสบความสำเร็จและมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่ตัวแทนชุมชนมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น

ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากอยู่ในระหว่างการดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรีจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเทศบาลเมืองชลบุรี มีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการ โดยเลือกรูปแบบการจัดทำแผนการเรียนรู้ นำหน่วยการเรียนรู้มาจัดทำแผนการเรียนรู้ ตั้งชื่อหัวข้อและสาระการเรียนรู้ กำหนดเวลา ระบุ

ระดับชั้น เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทาง วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เพื่อจัดทำรายละเอียดของเนื้อหา กำหนดจุดประสงค์นำทางตามความยากง่ายของเนื้อหาเลือกกิจกรรม เทคนิคการสอน จัดลำดับขั้นของกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกสื่ออุปกรณ์ และกำหนดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ พบว่าตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมทั้ง 2 โรง ซึ่งได้แก่ สถาบันศาสนา องค์กรวิชาชีพ ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน สถานประกอบการ และ หน่วยงานให้บริการทางการศึกษา และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรง ที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วม โดยทั้ง 2 โรงเรียนตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะการให้ข้อมูลพื้นฐาน โดยไม่มีปัญหาทั้ง 2 โรง เนื่องจากบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการแล้วพบว่าประสบความสำเร็จทั้ง 2 โรง

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการ เนื่องจากอยู่ระหว่างการดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเทศบาลเมืองชลบุรี และมีโรงเรียนจำนวน 2 โรง ดำเนินการ โดย ตั้งคณะทำงาน กำหนดแนวทางกิจกรรมแนะแนว และกำหนดแนวทางกิจกรรมนักเรียน ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการแล้วนั้น พบว่าตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมทั้ง 2 โรง ซึ่ง ได้แก่ โดยผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรง ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วม โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานในทั้ง 2 โรง และไม่พบปัญหาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีผู้รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ผลที่ปรากฏ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการแล้วพบว่าการดำเนินงานประสบความสำเร็จทั้ง 2 โรง

ด้านการเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นชอบการใช้หลักสูตร พบว่า โรงเรียนจำนวน 4 โรง ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ เนื่องจาก จำนวน 3 โรงยังไม่ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และ จำนวน 1 โรงหลักสูตรสถานศึกษายังไม่สมบูรณ์ ส่วนโรงเรียนอีก 1 โรง มีการดำเนินการ โดยประชุม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอขอความเห็นชอบ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการแล้วพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมให้ความเห็นชอบ และ ไม่มีปัญหา เนื่องจากทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกัน ผลที่ปรากฏ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

3. วางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากยังไม่ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และมีโรงเรียนจำนวน 2

โรงเรียนที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา โดยการจัดนิทรรศการ และวารสาร มีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ด้วยเสียงตามสาย ป้ายนิเทศ อินเทอร์เน็ต และสื่อมวลชนท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง และโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลในชุมชน และหน่วยงานทางการศึกษาจากต่างประเทศมีส่วนร่วม โดยทั้ง 2 โรงเรียน ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการรับทราบ โรงเรียน จำนวน 1 โรงเรียน ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมโดยการสนับสนุนงบประมาณ อนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน และประเมินกิจกรรม โดยมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ไม่ทราบปัญหาในการดำเนินงานเนื่องจากการสื่อสารทางเดียว และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่มีปัญหาด้านเอกสาร และงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งแก้ไขโดยการเพิ่มจำนวนเอกสาร บริการส่งเอกสารในภายหลัง และใช้งบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการแล้ว พบว่า จำนวน 1 โรงเรียน ประสบความสำเร็จ และจำนวน 1 โรงเรียน ไม่ทราบผลการดำเนินงาน

ด้านการเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ปรับปรุงบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่น และเตรียมห้องปฏิบัติการให้มีความพร้อม มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ก่อสร้างอาคารเรียน เปลี่ยนแปลงป้ายนิเทศให้เป็นปัจจุบัน และซ่อมแซมอาคารสถานที่และอุปกรณ์ที่ชำรุด พบว่าตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกโรงเรียน ซึ่งได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง สถาบันศาสนา บุคคลในชุมชน องค์กรวิชาชีพ และ หน่วยงานให้บริการทางการศึกษามีส่วนร่วม ลักษณะของการมีส่วนร่วม พบว่า ทุกโรงเรียนตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ ประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน การใช้แรงงาน และช่วยเหลืออาคารสถานที่ ปัญหาที่พบในการเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนให้ความร่วมมือด้วยความยินดี และมีโรงเรียนที่อยู่ระหว่างการเตรียมอาคารสถานที่ส่วนโรงเรียนอีก 1 โรงเรียนมีปัญหาด้านบุคลากรไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งแก้ไขโดยชี้แจงทำความเข้าใจ กับบุคลากร ผลที่ปรากฏ พบว่า การดำเนินงานประสบความสำเร็จจำนวน 3 โรงเรียน และ อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 2 โรงเรียน

ด้านการเตรียมบุคลากร พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการเตรียมบุคลากร โดยการจัดอบรมศึกษาดูงาน และให้บุคลากรค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่มีการจัดประชุม

พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในทุกโรงเรียน ซึ่งได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา และ หน่วยงานให้บริการทางการศึกษา มีโรงเรียนส่วนน้อย ที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วม ลักษณะการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนในทุกโรงเรียน คือ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ร่องลงมา คือ สนับสนุนงบประมาณ และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม อนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการเตรียมบุคลากร เนื่องจาก มีการประสานงานที่ดี ร่องลงมาคือได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนที่มีปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งแก้ปัญหาโดยจัดสรรงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน ผลที่ปรากฏ พบว่า การดำเนินงานของทุกโรงเรียนประสบความสำเร็จ

ด้านการจัดตารางสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ได้ดำเนินการจัดตารางสอน เนื่องจากยังไม่ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการโดย วิเคราะห์ความยากง่ายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียน วิเคราะห์อัตราเวลาเรียน และสำรวจอาคารสถานที่ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ตัวแทนชุมชนไม่มีส่วนร่วม เหตุผลเพราะ ตัวแทนชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดตารางสอน โดยไม่มีปัญหาในการจัดตารางสอน เหตุผลเพราะ บุคลากรมีการตกลงร่วมกัน ผลที่ปรากฏ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการพบว่าประสบความสำเร็จ

ด้านการจัดครูเข้าสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ได้ดำเนินการจัดครูเข้าสอน เนื่องจากยังไม่ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการจัดครูเข้าสอน โดยสำรวจความพร้อม ความรู้ ความสามารถของครู และสอบถามความสมัครใจของครู และโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนมีการจัดประชุมบุคลากรครู ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ตัวแทนชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดครูเข้าสอน เนื่องจากตัวแทนชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจการจัดครูเข้าสอน โดยไม่มีปัญหา เหตุผลเพราะบุคลากรยอมรับร่วมกัน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า การดำเนินงานประสบความสำเร็จทั้ง 2 โรงเรียน

ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด โดย เพิ่มเติมเอกสารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ร่องลงมาคือ ตกแต่งอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอก และจัดระบบห้องสมุดให้สะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการทุกตรงเรียน ซึ่งได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่องลงมา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันศาสนา หน่วยงานทางการศึกษา และเอกชนมีส่วนร่วมในโรงเรียน มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ หน่วยงานให้บริการทางการศึกษา และสื่อมวลชน มีส่วนร่วม โดยตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะเดียวกันทุกโรงเรียน คือ การสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแสดงความคิดเห็น

หรือข้อเสนอแนะ มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ อนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน ประสานงานกับ บุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้แรงงาน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหา เหตุผลเพราะ ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โรงเรียนส่วนน้อยที่ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือด้วยความยินดี และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนที่มีปัญหาด้านโรงเรียนและตัวแทนชุมชนมี เวลาว่างไม่ตรงกัน ซึ่งโรงเรียนแก้ปัญหา โดยจัดทำภารกิจอื่นก่อน ผลที่ปรากฏ พบว่า ทุก โรงเรียนดำเนินงานประสบความสำเร็จ

ด้านการบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่ ดำเนินการ เนื่องจากยังไม่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และมีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการโดย จัดบริการ กำหนดการสอน แบบบันทึกประเมินพฤติกรรมนักเรียน แผนการสอน คู่มือครู แบบ เรียน แบบฝึกหัด แบบฝึกกิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนส่วนน้อยที่สถานประกอบการ และองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการผลิตสื่อ สนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ ประสานงานกับ บุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ มีโรงเรียนส่วนน้อย ที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมอนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน โดยทั้ง 2 โรงเรียน มีปัญหาด้าน ไม่สามารถเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์ได้ตรงตามความจำเป็น ซึ่งโรงเรียน จำนวน 1 โรงเรียน แก้ปัญหา โดย เสนอขอรับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากเทศบาลเมืองชลบุรี บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัว และทอดผ้าป่าเข้ากองทุนโรงเรียน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการมีงบประมาณเพิ่มขึ้นทั้ง 2 โรงเรียน

ด้านการเตรียมงบประมาณ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ และ โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการโดยวางแผนการใช้งบประมาณ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมงบประมาณ ซึ่ง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการร่วมวางแผน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และสนับสนุนงบประมาณ โดยมีปัญหาเช่นเดียวกัน คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งแก้ปัญหา โดยเสนอของบประมาณเพิ่มเติม และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน จัดตั้งกองทุนพัฒนาโรงเรียน และ จัดสรรงบประมาณจากสหกรณ์โรงเรียน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่ามีงบประมาณเพิ่มขึ้น ทั้ง 2 โรงเรียน

ด้านการพัฒนาระบบแนะแนว พบว่า ทุกโรงเรียนดำเนินการ โดย ศึกษารวบรวมข้อมูล จำแนกผู้เรียน และ ประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในทุกโรงเรียนซึ่ง ได้แก่ ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน สถานประกอบการ กรมประชา

สงเคราะห์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และองค์กรชุมชน โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งทุกโรงเรียนไม่มีปัญหา เนื่องจากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือด้วยความยินดี ผลที่ปรากฏ คือ ทุกโรงเรียนดำเนินงานประสบความสำเร็จ

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา พบว่า โรงเรียน ส่วนใหญ่ ไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากยังไม่ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการโดยการวางแผนร่วมกัน และกำหนดวิธีการวิจัยที่จะปฏิบัติ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่าตัวแทนชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เหตุผลเพราะ โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ตัวแทนชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งทั้ง 2 โรงเรียนไม่มีปัญหาในการดำเนินการ เหตุผลเพราะบุคลากรให้ความร่วมมือ ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียนยังไม่ดำเนินการในขั้นตอน ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการประสบความสำเร็จทั้ง 2 โรงเรียน

4. ดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เนื่องจาก ไม่ใช่โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงและเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมทั้ง 2 โรงเรียน ซึ่งลักษณะการเข้าร่วมของตัวแทนชุมชนนั้น ตัวแทนชุมชนเข้ามาในสองลักษณะ คือ ตัวแทนชุมชนเสนอความร่วมมือและโรงเรียนขอความร่วมมือจากตัวแทนชุมชน แนวการจัดการกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมนั้น พบว่า แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ เชิญตัวแทนชุมชนเป็นวิทยากรในโรงเรียน นำนักเรียนไปเรียนรู้ที่สถานประกอบการหรือหน่วยงาน และมอบหมายนักเรียนรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนชุมชน เช่นเดียวกันทั้ง 2 โรงเรียน ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมในทั้ง 2 โรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และองค์กรวิชาชีพ และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วม โดยทั้ง 2 โรงเรียนตัวแทนชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เพื่อสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ และประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยทั้ง 2 โรงเรียนมีปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน คือ ตัวแทนชุมชนไม่เข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนมีปัญหาด้าน ขาดการประสานงานล่วงหน้า ไม่มีการเตรียมความพร้อมนักเรียน ตัวแทนชุมชนไม่มั่นใจในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องจากครุมีการงานมาก สถานที่ไม่สะดวก โรงเรียนกับตัวแทนชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน สภาวะ

เศรษฐกิจของตัวแทนชุมชนไม่เอื้อต่อการร่วมมือกับทางโรงเรียน เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอเนื้อหาจึงไม่ครอบคลุม และปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณไม่เพียงพอ แนวทางการแก้ปัญหา คือ ทั้ง 2 โรงเรียนชี้แจงทำความเข้าใจกับตัวแทนชุมชน และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนแก้ไขปัญหา โดยบันทึกให้ครูทราบ ชักถามนักเรียนเป็นรายบุคคล ประสานงานโดยยึดเวลาของตัวแทนชุมชนเป็นหลัก ครูสรุปช่วงทำกิจกรรม ครูบริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัว เก็บเงินนักเรียนตามสมควร และนักเรียนช่วยอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของตัวแทนชุมชน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า ตัวแทนชุมชนมีความเข้าใจแนวทางการเรียนการสอนมากขึ้น โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ครูผู้สอนได้รับทราบปัญหา นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้ดีขึ้น การประสานงานกับตัวแทนชุมชนมีความสะดวกมากขึ้น ตัวแทนชุมชนมีความพึงพอใจ มีงบประมาณเพิ่มขึ้น และ นักเรียนได้เรียนรู้ครอบคลุมเนื้อหามากขึ้น

ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่ดำเนินการ เนื่องจากไม่ใช่โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการเกี่ยวกับ กิจกรรมการป้องกันยาเสพติด การแนะแนวศึกษาต่อ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การแก้ปัญหาด้านการเรียน การจัดหาทุนการศึกษาทุนอาหารกลางวัน และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนดำเนินกิจกรรมการแนะแนวอาชีพ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ทั้ง 2 โรงเรียนตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน ภาคเอกชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันทางศาสนา องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ และหน่วยงานให้บริการทางการศึกษา และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่สื่อมวลชนมีส่วนร่วม โดยทั้ง 2 โรงเรียนตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เอื้อเฟื้อสถานที่และแหล่งเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ สนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ ประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คู่มือและรายงานความประพฤตินักเรียน และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ อนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียนมีปัญหา ซึ่งโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนมีปัญหาด้าน ครูกับ ผู้ปกครองไม่คุ้นเคยกัน ตัวแทนชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร นักเรียนไม่มีผู้ปกครองที่แท้จริง และโรงเรียนกับชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน แนวทางการแก้ปัญหา คือ โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนจัดโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน จัดโครงการพ่อบุญธรรม และชี้แจงทำความเข้าใจกับตัวแทนชุมชนผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน นั้นครูเข้าใจสภาพปัญหาของนักเรียนและคุ้นเคยกับผู้ปกครองมากขึ้น ตัวแทนชุมชนมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น และนักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่ดำเนินการ เนื่องจากไม่ใช่โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาความถนัดและความสนใจ และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน ภาคเอกชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา หน่วยงานให้บริการทางการศึกษา องค์กรชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 1 โรงเรียน ประชาชนทั่วไป และสื่อมวลชนมีส่วนร่วม โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เอื้อเพื่อสถานที่และแหล่งเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนงบประมาณ และสนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมอนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียนโดยทั้ง 2 โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณไม่เพียงพอ และโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ยานพาหนะรับส่งนักเรียนไม่ตรงเวลาที่นัดหมาย สภาวะเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อต่อการร่วมมือกับโรงเรียน ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร แนวทางการแก้ไข คือ ทั้ง 2 โรงเรียนดำเนินการเก็บเงินนักเรียนตามสมควร โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน จัดสรรงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน จัดหางบประมาณจากภายนอก คุรุบริจาทุนทรัพย์ส่วนตัว ประสานงานผู้รับผิดชอบยานพาหนะและผู้ปกครอง และชี้แจงทำความเข้าใจกับตัวแทนชุมชน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการทั้ง 2 โรงเรียน มีงบประมาณเพิ่มขึ้น โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ตัวแทนชุมชนมีความเข้าใจ และให้ความร่วมมือมากขึ้น และนักเรียนทุกคนกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ

ด้านการพัฒนาและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียน ส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้เหตุผลเพราะ ไม่ใช่โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร มีโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการโดยการ ผลิตสื่อขึ้น จัดทำเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงบางส่วน เลือกซื้อสื่อการเรียนรู้อันที่จัดจำหน่าย คั่นคว่าจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม ในการดำเนินการ ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน เอกชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา องค์กรชุมชน และหน่วยงานให้บริการทางการศึกษา และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ประชาชนทั่วไป และสื่อมวลชน มีส่วนร่วม โดย เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เอื้อเพื่อสถานที่และแหล่งเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนงบประมาณ และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ มีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน โดยทั้ง 2 โรงเรียน มีปัญหาในการดำเนินงาน คือ โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนมีปัญหาด้าน งบประมาณไม่เพียงพอ และสภาวะเศรษฐกิจของผู้ปกครองไม่เอื้อต่อการร่วมมือกับโรงเรียน ซึ่งแก้ไข โดย โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน บริจาทุนทรัพย์ส่วนตัว และจัด

กิจกรรมกลุ่มเพื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่าจำนวน 1 โรงเรียนงบประมาณเพิ่มขึ้น และมีสื่อการเรียนการสอนเพียงพอ

ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการ เนื่องจากไม่ใช่โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียนดำเนินการโดย วัดผลประเมินผลจากความประพฤติ วัดผลประเมินผลจากพฤติกรรมการเรียน วัดผลประเมินผลจากการร่วมกิจกรรม วัดผลประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการนั้น พบว่า ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่ง ได้แก่ ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน สถานประกอบการ สถาบันศาสนา องค์กรวิชาชีพ หน่วยงานให้บริการทางการศึกษา และโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนมีส่วนร่วม คือ ประชาชนทั่วไป และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนทั้ง 2 โรงเรียน มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ แสดงความคิดเห็นจากการร่วมเป็นวิทยากร และออกแบบประเมินความรู้ในกรณีที่เป็นวิทยากรจากหน่วยงาน และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลเมื่อนักเรียนเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ และประเมินผลงานนักเรียนจากการร่วมเป็นวิทยากรพิเศษ โดยโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ไม่มีปัญหาเหตุผลเพราะครูผู้สอนเป็นผู้นำข้อ เสนอแนะมาพิจารณาคะแนนด้วยตนเอง และโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนมีปัญหาด้านตัวแทนชุมชนให้คะแนนไม่เหมาะสม ซึ่งแก้ปัญหาโดยครูผู้สอนปรับคะแนนตามสมควร ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า ประสบความสำเร็จทั้ง 2 โรงเรียน และโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนนักเรียนมีคะแนนที่เหมาะสมมากขึ้น

5. การนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ดำเนินการ เนื่องจาก ไม่ใช่โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร ส่วนโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ดำเนินการนิเทศภายใน โดยการให้คำปรึกษา ไม่มีปัญหาในการนิเทศภายใน เหตุผลเพราะ โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนดำเนินการตามความต้องการของบุคลากร และบุคลากรมีความคุ้นเคยกัน ส่วนการนิเทศภายนอก มีโรงเรียนจำนวน 4 โรงเรียน ไม่ดำเนินการในชั้นตอนนี้ เหตุผลเพราะ โรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียนไม่ใช่เครือข่ายการใช้หลักสูตร และโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนยังไม่ได้รับการนิเทศจากภายนอกสถานศึกษา และมีโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ดำเนินการ โดยวิธีจัดเตรียมเอกสาร รับการนิเทศ และนำผลการนิเทศมาปรับปรุง ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการ พบว่า ตัวแทน ชุมชนที่มีส่วนร่วมในการนิเทศภายนอก คือ หน่วยงานทางการศึกษา โดยแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และทั้ง 2 โรงเรียนไม่มีปัญหาในการดำเนินงานเหตุผลเพราะ โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียนบุคลากรมีความคุ้นเคยกัน และดำเนินการนิเทศตามความต้องการของบุคลากร ผลที่ปรากฏ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่

ดำเนินการในขั้นตอนนี้ โรงเรียนจำนวน 2 โรง ดำเนินการประสบความสำเร็จ และโรงเรียนจำนวน 1 โรง ดำเนินการเป็นบางส่วน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การเตรียมความพร้อม

จากผลการวิจัยพบว่าทุกโรงเรียนดำเนินการสร้างความตระหนักและพัฒนาความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนและบุคคลในชุมชน โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประชุม ศึกษาดูงาน และชี้แจงในโอกาสต่างๆ ซึ่งตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วม ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานให้บริการทางการศึกษา โดย เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ สนับสนุนงบประมาณ และการรับทราบ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิธีดำเนินการสร้างความตระหนักและพัฒนาความรู้แก่บุคลากรนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544) ที่ระบุว่า การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและยอมรับการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำเอกสาร ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชุมชี้แจง ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสาร หรือศึกษาจากโรงเรียนนาร่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่พบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของพจนานายก (2543) ที่กล่าวว่า แนวทางในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน คือ ชุมชนควรมีบทบาทในการเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน เป็นแหล่งวิชาการ ร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียนหรือที่ปรึกษา และร่วมแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าทุกโรงเรียนดำเนินการจัดทำระบบสารสนเทศ โดยวางแผนการเก็บข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วม คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน และแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ซึ่งปัญหาที่พบ คือ การรวบรวมข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ และผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ผู้วิจัยมีความเข้าใจว่าโรงเรียนได้มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลด้านนักเรียนและผู้ปกครอง โดยข้อมูลนักเรียนส่วนใหญ่จะได้จากผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับการดำเนินงาน

ดังกล่าวเนื่องจากข้อมูลนักเรียนนั้นเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตามแหล่งการรวบรวมข้อมูลนั้นโรงเรียนสามารถศึกษาเพิ่มเติมจากบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังที่ โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงข้อมูลด้านครอบครัวว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นอย่างมาก และสามารถช่วยในการวางแผนหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ข้อมูลเหล่านี้ อาจได้จากสถิติของโรงเรียน รายงานของการแพทย์ การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน รายงานการตรวจสุขภาพ การพูดคุยกับผู้เรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา ผู้เรียนที่ออกกลางคันและนักวิชาการสาขาต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนต้องสำรวจและจัดเก็บข้อมูลในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมทั้งในด้านที่ดีและด้านที่เป็นปัญหา เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน ดังที่ กรมวิชาการ (2544) ระบุว่าการจัดทำ ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ โดยรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น เป็นต้น

จากผลการวิจัยพบว่าการจัดทำแผนการดำเนินงานนั้น ทุกโรงเรียนดำเนินงานโดย จัดประชุม กำหนดเป้าหมายกำหนดแผนพัฒนางาน นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบ ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยส่วนใหญ่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วม เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ให้ความเห็นชอบ และมีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านปัญหา พบว่าปัญหาที่พบในทุกโรงเรียน คือ โรงเรียนและตัวแทนชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และ ตัวแทนชุมชนเข้าใจว่าเป็นภารกิจของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับการที่โรงเรียนดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานดังกล่าว ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ระบุให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา แต่เนื่องจากลักษณะการมีส่วนร่วมที่ปรากฏในทุกโรงเรียนนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่ายังไม่ครอบคลุมความหมายของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเท่าที่ควรเนื่องจากมีส่วนน้อยที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังที่ พงณา เทียนธาดา (2543) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการที่บุคคล ชุมชนได้มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และอื่นๆ และจากปัญหาที่พบว่า ตัวแทนชุมชนเข้าใจว่าเป็นภารกิจของโรงเรียนนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ที่พบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน โดยในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนนั้น ได้แก่ความเสื่อมศรัทธา ความไม่ผูกพันกับชุมชน การไม่มีเวลาว่าง การขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียน และความขัดสนส่วนบุคคล

2. การดำเนินการจัดทำสาระหลักสูตร

การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนดำเนินการโดยจัดทำสาระหลักสูตร กำหนดควิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้าง หลักสูตร จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ โดยตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ผู้ปกครอง สถาบันศาสนา องค์กรวิชาชีพ ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน สถานประกอบการ และ หน่วยงานให้บริการทางการศึกษา โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การรับทราบ และให้ความเห็นชอบ ส่วนการดำเนินงานที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ได้แก่การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรนั้นเนื่องจากโรงเรียน ไม่ได้ดำเนินการให้ ชุมชนมีส่วนร่วม และชุมชนไม่มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนในขั้นตอนการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษานั้นชุมชนยังมีส่วนร่วมน้อย กล่าวคือ ส่วนใหญ่ตัวแทนชุมชนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล พื้นฐาน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และการรับทราบ แต่ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาเท่าที่ควรดังที่กรมวิชาการ (2544) ได้ระบุเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง ชุมชน และประชาชน ว่ามีบทบาทหน้าที่ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป็นผู้กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน ร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น โรงเรียนควรมุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดดังที่วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) กล่าวว่าเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดขึ้น

3. วางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

จากผลการวิจัยที่พบว่าการประชาสัมพันธ์หลักสูตรนั้น โรงเรียนที่ดำเนินการมีจำนวน 2 โรงเรียน โดยจำนวน 1 โรงเรียน ดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรด้วยการจัดนิทรรศการ ใช้เสียงตามสาย ใช้ป้ายนิเทศ จัดทำวารสาร เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และใช้สื่อมวลชนท้องถิ่น ส่วน อีก 1 โรงเรียน ใช้การจัดทำวารสาร เพียงอย่างเดียว การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรส่วนใหญ่ คือหน่วยงานทางการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการรับทราบ

การเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พบว่า โรงเรียนทั้งหมดมีการดำเนินการเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยส่วนใหญ่ใช้การปรับปรุงบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่น และเตรียมห้องปฏิบัติการให้มีความพร้อม ชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการ โดยผู้มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง สถาบันศาสนา บุคคลในชุมชน องค์กรวิชาชีพ และ หน่วยงานให้บริการทางการศึกษามีส่วนร่วม โดยทุกโรงเรียนชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ ประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีโรงเรียนส่วนน้อยที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติงบประมาณจากกองทุนพัฒนาโรงเรียน การใช้แรงงานและช่วยเหลืออาคารสถานที่ ปัญหาที่พบในจำนวน 1 โรงเรียน คือ บุคลากรไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนส่วนน้อยนั้นเป็นการร่วมมือที่ดี ดังที่ สุวัฒน์ มุทธเมธา (2524) กล่าวว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อโรงเรียนเมื่อโรงเรียนต้องการพัฒนาหรือปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แต่จากประเด็นปัญหาที่พบว่าครูไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทัศนคติของครูเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ที่พบว่าปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารและครูรุ่นปัจจุบันขาดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน บุคลากรในฝ่ายบริหารไม่ให้ความสำคัญกับผู้เข้าที่เข้ามามีส่วนร่วมผู้บริหารไม่อยู่บริหารโรงเรียน จำบุคคลที่ช่วยเหลือโรงเรียนไม่ได้ ทำงานโดยไม่ปรึกษาหารือ และไม่เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน ครูมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมถูกต้องชาวบ้าน ประพฤติคนไม่เหมาะสม และกีดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การเตรียมงบประมาณ พบว่า โรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียนที่ดำเนินการมีการเตรียมงบประมาณ ดำเนินการโดยการวางแผนเตรียมงบประมาณในแต่ละปี ซึ่งตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการร่วมวางแผน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และสนับสนุนงบประมาณ และโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียนประสบปัญหาเช่นเดียวกัน คือ งบประมาณ ไม่เพียงพอ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเตรียมงบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเนื่องจากโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องใช้วัสดุสิ้นเปลืองต่างๆ เช่นการประกอบอาหาร ดังที่ตัวแทนชุมชนเสนอแนะว่าแนวปฏิบัติในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมนั้น โรงเรียนควรเตรียมงบประมาณให้เพียงพอ และการที่ตัวแทนชุมชนที่มาร่วมเป็นวิทยากรในโรงเรียน ได้มีโอกาสจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่นำมาทำ ทำให้มีความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับธำรง บัวศรี (2542) ที่กล่าวถึงการเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่ายว่า การนำหลักสูตรไปใช้ย่อม

ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ละหลักสูตรย่อมมีค่าใช้จ่ายไม่เหมือนกัน หลักสูตรซึ่งแต่เดิมไม่ได้บรรจุวิชาอาชีพไว้ ค่าใช้จ่ายในด้านนี้จะมี แต่เมื่อนำเอาวิชาชีพนมาสอนก็จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย เช่นค่าใช้จ่ายด้านการฝึกงาน อันมีอุปกรณ์การฝึกงาน วัสดุฝึก ค่าจ้างครูผู้สอน และค่าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ การเตรียม งบประมาณค่าใช้จ่ายจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า และคาดการณ์ไว้ด้วยว่าถ้าหากไม่ได้รับงบประมาณตามที่ได้วางแผนไว้จะทำอย่างไร

4. ดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในหลายขั้นตอน ซึ่งผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และองค์กรวิชาชีพ โดย เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐาน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เอื้อเพื่อสถานที่และแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และการดูแลและรายงานความประพฤติของนักเรียน ปัญหาที่พบ คือ ตัวแทนชุมชนไม่เข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และรองลงมา คือ ปัญหาขาดการประสานงานล่วงหน้า ไม่มีการเตรียมความพร้อมนักเรียน ตัวแทนชุมชนไม่มั่นใจในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องเพราะครูมีภาระงานมาก สถานที่ไม่สะดวก โรงเรียนกับตัวแทนชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน สภาวะเศรษฐกิจของตัวแทนชุมชนไม่เอื้อต่อการร่วมมือกับทางโรงเรียน เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอทำให้เนื้อหาไม่ครอบคลุม และปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับการที่ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมดังกล่าว เหตุผลเพราะการจัดศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ประเด็นปัญหาที่พบว่า ตัวแทนชุมชนไม่เข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรสถานศึกษานั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประชาสัมพันธ์หลักสูตรของโรงเรียนยังไม่เพียงพอ และส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียว ดังผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนไม่ทราบปัญหาจากการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาเนื่องจากการสื่อสารทางเดียว และตัวแทนชุมชนที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนะว่าโรงเรียนควรมีการสื่อสารกับชุมชนในลักษณะของการสื่อสารสองทาง ซึ่งการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบสื่อสารทางเดียวอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ดังที่วิจัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรจะต้องวางแผนการใช้หลักสูตรเพื่อการสื่อสารสองทาง และเสริมสร้างให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร ป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด ขจัดและลดสาเหตุการขัดแย้งต่างๆ

5. การนิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล นั้นโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากยังไม่ได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินการจำนวน 2 โรงเรียนมีการนิเทศภายในโดยการให้คำปรึกษา ส่วนการนิเทศภายนอกมีเพียง 1 โรงเรียนที่ดำเนินการซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ โดยตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วม คือหน่วยงานทางการศึกษา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการนิเทศภายในนั้นเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่มีความสำคัญและการที่โรงเรียนดำเนินการโดยการให้คำปรึกษานั้นเป็นวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับ สังกัด อุทรานันท์ (2532) ที่กล่าวว่า จะต้องมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่าได้ดำเนินการด้วยความถูกต้องมีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาจะได้หาทางแก้ไขและคำแนะนำช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรเพื่อให้ครูดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง การนิเทศการใช้หลักสูตรหรือนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญของการนิเทศว่า เป็นกระบวนการร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเพื่อจับผิด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สำนักงานศึกษาเทศบาลเมืองชลบุรีควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรในสังกัด คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคคลในชุมชน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือในการจัดการศึกษา รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อการร่วมจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. สำนักงานศึกษาเทศบาลเมืองชลบุรีควรจัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยการมุ่งเน้นแนวทางการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น
3. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานต่อการร่วมมือที่ดีในทุกๆงานของโรงเรียน
4. โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียนอย่างถูกต้อง และได้รับทราบข้อมูลตรงกันทั้งนี้เพื่อความร่วมมือที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
5. โรงเรียนควรศึกษาและรวบรวมเกี่ยวกับการสภาพ ปัญหา และความต้องการในการดำรงชีวิตของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนในการระดมทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย